

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ГУМЕННА ІВАННА РОМАНІВНА

УДК 378.14:81'276.6:614.23:37.014.24

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Мельничук Ірина Миколаївна,
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»,
завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Кайдалова Лідія Григорівна,
Національний фармацевтичний університет,
завідувач кафедри педагогіки та психології;

кандидат педагогічних наук,
Максимчук Лариса Володимирівна,
Хмельницький національний університет,
доцент кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться «28» вересня 2016 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.08 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: 33000, м. Рівне, вул. Соборна, 11, навчальний корпус № 1, кімната 103 (зала засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, навчальний корпус № 2, кімната 236.

Автореферат розіслано «29» серпня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Кочубей

Підписано до друку 26.08.2016 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 08/16/2-2

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Професійна медична освіта зазнає постійних змін відповідно до запитів і розвитку сучасного суспільства. В інформаційному середовищі все більшої значущості набуває професійна комунікація лікарів, що забезпечує ефективне співробітництво, узгодженість і вирішення складних суспільних, науково-технічних, педагогічних і медичних проблем. Підвищення суспільних вимог до майбутніх лікарів передбачає формування у них здатності до обміну передовим досвідом лікування і налагодження взаємовигідних відносин у галузі медицини з вітчизняними та зарубіжними партнерами, ефективного здійснення наукової і практичної діяльності, пошуку шляхів оптимального вирішення багатьох проблем. У цьому контексті підготовка до професійної комунікації майбутніх лікарів є запорукою реалізації їхнього потенціалу та однією з необхідних умов успіху.

Гуманізація вищої медичної освіти передбачає всебічний розвиток особистості майбутніх лікарів, формування у них морально-етичних, особистісних якостей, які чітко прописані у «Клятві Гіппократа» та «Етичному кодексі лікаря України», і надає особливої значущості підвищенню ролі професійної комунікації в умовах глобальних інтеграційних процесів сучасного суспільства.

Лікарська діяльність характеризується наявністю різноманітних складних професійних ситуацій з пацієнтами, що вимагає швидкої, кваліфікованої допомоги та супроводжується вибором оптимального способу спілкування, використання відповідних професійних термінів, словосполучень, фраз зрозумілих пацієнту. Тому для майбутнього фахівця медичної сфери особливо важливими є знання, вміння і навички професійної комунікації, які розвиваються у студентів у процесі навчання у вищому медичному навчальному закладі (ВМНЗ).

Дослідженням професійної комунікації фахівців різних спеціальностей займалися Л. Дідух, Ю. Дробязко, О. Каверіна, О. Краєвська, С. Хаджирадєва та ін.; проблемам комунікативної компетентності присвячені праці Л. Поєдинцевої, М. Тимофієвої, Т. Єжижанської та ін.; психології спілкування – Л. Кайдалова, В. Семиченко та ін. Різні аспекти професійної комунікації з погляду лінгвістики, педагогіки, психології, соціології досліджувалися закордоном (К. Фаріс (Ch. Farris), Т. Гобан-Клас (T. Goban-Klas), Е. Гроссе (E. Grosse), П. Хіманшу (P. Himanshu), В. Шрамм (W. Shramm), А. Влошак-Шубзда (A. Wloszczak-Szubzda) та ін). Науковці вивчали проблеми професійно-комунікативної та мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців медичної сфери (І. Мельничук, Л. Богданова, М. Лісовий, Н. Литвиненко, С. Поплавська та ін.). Інтегративний підхід у підготовці майбутніх лікарів забезпечували Л. Максимчук, О. Проніна та ін. Однак, у наукових дослідженнях не відображено взаємозв'язку між підготовкою майбутніх лікарів до професійної комунікації та міждисциплінарною інтеграцією.

Аналіз наукової літератури, вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації дає підстави виявити суперечності між:

– динамічним розвитком професійних зв'язків фахівців медичної галузі на міжнародному і вітчизняному рівнях, та недостатнім спрямуванням підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації;

– вимогами галузевого стандарту вищої освіти України, в якому враховані різні аспекти навчання студентів у ВМНЗ, та недостатнім методичним забезпеченням підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації;

– необхідністю у цілеспрямованій підготовці майбутніх лікарів до професійної комунікації як складової їхньої професійної підготовки та відсутністю ефективних методик означеного процесу на основі інтеграції фахової та мовленнєво-комунікативної підготовки студентів у ВМНЗ.

Актуальність проблеми професійно-комунікативної підготовки майбутніх лікарів, виявлення вищезгаданих суперечностей і недостатній рівень її наукової розробленості з метою подальшого використання у вищих медичних навчальних закладах зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – *«Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено відповідно до плану науково-дослідної теми «Підготовка майбутнього вчителя до інноваційної діяльності у вищій школі» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (РК № 011U0001321).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої Ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 25 грудня 2012 р.) та узгоджено рішенням бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 26 березня 2013 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Відповідно до мети визначено такі основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науково-педагогічній літературі, дослідити вітчизняний і закордонний досвід та виокремити особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації під час навчання у вищому медичному навчальному закладі.

2. Визначити компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації.

3. Визначити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

4. Експериментально перевірити результативність педагогічних умов і ефективність структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням», «Англійська мова», «Основи психології. Основи педагогіки», «Етичні проблеми в медицині».

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження:

– *теоретичні* (аналіз педагогічної, психологічної, філософської, медичної літератури, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання), що дали змогу визначити сутність основних понять «професійна комунікація лікаря», «професійно-комунікативна підготовка», «міждисциплінарна інтеграція», «готовність майбутніх лікарів до професійної комунікації», удосконалити компоненти, критерії, показники та рівні її сформованості, розробити структурно-функціональну модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції;

– *емпіричні* (анкетування, тестування, спостереження, бесіда, педагогічний експеримент) для визначення рівня готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації, з'ясування та перевірки ефективності реалізації педагогічних умов.

– *математичної статистики* з метою аналізу та доведення достовірності результатів дослідження, доцільності використання розробленої структурно-функціональної моделі навчання, підтвердження динаміки зростання рівня готовності студентів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше визначено та обґрунтовано* педагогічні умови підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації (сприяння розвитку у майбутніх лікарів комунікативних умінь і навичок шляхом створення мотиваційно-комунікативного середовища; вдосконалення комунікативної компетентності студентів у процесі набуття знань щодо професійної комунікації лікарів; міждисциплінарна інтеграція теоретичної і практичної підготовки студентів до професійної комунікації; організація самоосвітньої діяльності студентів для підвищення рівня готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації) та *розроблено* структурно-функціональну модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції, що відображає взаємозв'язок мети, завдань, принципів, наукових підходів, педагогічних умов, компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації.

– *удосконалено* компоненти готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-розвивальний);

– визначено критерії, показники та рівні (творчий (високий), конструктивний (середній), репродуктивний (задовільний), адаптаційний (низький)) готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації;

– *розкрито* вплив міждисциплінарної інтеграції на підготовку майбутніх лікарів до професійної комунікації, що реалізує взаємозв'язок та взаємодію комунікативно-орієнтованих і фахових дисциплін для набуття комунікативних

знань студентами і формування у них професійно-комунікативних умінь та навичок;

– *подальшого розвитку набули* зміст, форми, методи підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні навчально-методичних матеріалів професійно-комунікативного змісту; навчально-методичного посібника «Професійна комунікація лікаря», що охоплює навчально-комунікативні завдання, вправи, ситуації для комплексної підготовки студентів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Матеріали дисертації можуть бути використані у навчальному процесі науково-педагогічними працівниками під час викладання гуманітарних та фахових дисциплін у ВМНЗ, а також студентами для підвищення їх рівня професійно-комунікативної майстерності.

Обґрунтовані в дослідженні результати **впроваджено** у навчальний процес ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» (довідка № 02/1635 від 11 квітня 2016 р.), Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (довідка № 01-15/266 від 24 березня 2016 р.), ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (довідка № 1142/01-27 від 12 квітня 2016 р.), Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова (довідка № 01/2-1100 від 26 травня 2016 р.).

Особистий внесок здобувача в спільних публікаціях: [13] – обґрунтовано сутність професіоналізму майбутнього лікаря; [14] – розкрито методику використання відеоматеріалів на заняттях з англійської мови у ВМНЗ.

Ідеї, що належать співавторам публікацій, у дисертаційній роботі не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях і науково-методичних семінарах різних рівнів: *міжнародних* – «Структура іншомовної комунікативної компетентності майбутнього лікаря» (Краків, 2013 р.); «Професійно орієнтоване навчання іноземних мов студентів вищих медичних навчальних закладів» (Львів, 2013 р.); «Актуальність підготовки майбутніх лікарів до професійного спілкування» (Прага, 2013 р.); «Формування професійного мовлення майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах» (Тернопіль, 2014 р.); *всеукраїнських* – «Педагогічне спілкування як фактор формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки» (Ужгород, 2013 р.); «Міждисциплінарний характер підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації» (Львів, 2015 р.); *регіональних* – «Формування професіоналізму фахівця зі знанням іноземної мови в системі медичної освіти» (Тернопіль, 2014 р.); «Використання відео на заняттях з англійської мови у вищих медичних навчальних закладах» (Тернопіль, 2014 р.), а також обговорено на науково-методичних семінарах кафедр: української мови, іноземних мов, філософії та суспільних дисциплін, Медичної біоетики і

деонтології, неврології, психіатрії, наркології та медичної психології ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» впродовж 2014-2016 рр.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 16 друкованих працях, із яких 14 одноосібних: 6 статей у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у закордонному періодичному виданні; 8 праць у збірниках матеріалів наукових конференцій; 1 навчально-методичний посібник.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 270 сторінок (основний текст – 184 сторінки). Список використаних джерел містить 244 найменувань, з них 28 іноземною мовою. Дисертація містить 15 таблиць на 6 сторінках і 8 рисунків на 3 сторінках, 11 додатків на 59 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми наукового дослідження, зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію опублікування результатів дослідження та охарактеризовано структуру дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації»* – на основі аналізу наукової, філософської, філологічної, психолого-педагогічної та медичної літератури розглянуто теоретичні аспекти підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації як актуальну проблему теорії та практики вищої медичної освіти; конкретизовано сутність основних понять дослідження: «комунікація», «спілкування», «професійна комунікація», «компетентність», «компетенція», «комунікативна компетентність», «комунікативно-мовленнєва підготовка», «міждисциплінарна інтеграція», «міждисциплінарні зв'язки»; визначено особливості міждисциплінарного характеру підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації як складової їх фахової підготовки.

На основі аналізу наукової літератури виявлено, що проблема комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців медичної галузі, досліджувалась у контексті їх професійного становлення (Л. Васильєва, Л. Богданова, С. Поплавська та ін.); у процесі формування комунікативної компетентності під час навчання у ВМНЗ (М. Лісовий, Т. Деркач та ін.); під час опанування іноземної (М. Мусохранова, Е. Петрова та ін.) та української мови (В. Юкало, Т. Симоненко, В. Михайлюк, Н. Литвиненко та ін.).

Встановлено, що у поняття «комунікація» існує близько сотні тлумачень, що потребує комплексного підходу до його трактування. Спільним є те, що комунікація є специфічним, двостороннім інформаційним обміном за допомогою знаків, символів, при якому інформація передається цілеспрямовано, а взаємодія здійснюється за певними правилами та нормами. Поняття «професійна комунікація» розглядають як процес виникнення

взаєморозуміння в певній предметній галузі, процес обміну інформацією між фахівцями, на основі їх професійного єднання. На основі аналізу й результатів наукових пошуків професійну комунікацію лікарів визначено як процес встановлення контакту між комунікантами на рівні «лікар – лікар», «лікар – пацієнт», «лікар – медичний персонал» тощо, для обміну професійно-орієнтованою інформацією.

У процесі наукових пошуків з'ясовано, що найважливішими компонентами комунікативного процесу у професійній діяльності лікаря є суб'єкти комунікації (медсестри, лікарі, пацієнти), предмет комунікації (проблеми здоров'я), потреба (збереження здоров'я людини, лікування пацієнтів), завдання і дії (надання кваліфікованої медичної допомоги пацієнтам), засоби (вербальні та невербальні), зв'язок між суб'єктами комунікації та середовища (лікувальна установа) (Г. Риб).

Умовами ефективної професійної комунікації є відповідність у використанні вербальної та невербальної комунікації, наявність єдиного комунікативного простору, зворотнього зв'язку, значущість інформації. Встановлено, що характерними особливостями професійної комунікації майбутніх лікарів є активність її учасників в єдиному комунікативному просторі; ідентичне розуміння суб'єктами комунікації професійно-орієнтованої інформації; наявність взаєморозуміння між учасниками комунікативної взаємодії; чітке визначення змісту і завдання комунікації; наявність взаємовпливу між комунікантами за допомогою системи знаків та психологічних особливостей.

Поєднання й удосконалення системних знань з дисциплін гуманітарного і професійно-зорієнтованого циклів становить міждисциплінарний характер навчання професійної комунікації майбутніх лікарів. Виявлено, що у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням студенти засвоюють граматично-правильне використання норм усної і писемної літературної мови у професійній сфері; під час вивчення етичних проблем у медицині, майбутні лікарі опановують комунікативну культуру поведінки лікаря; побудову комунікативної взаємодії, уникнення комунікативних бар'єрів, успішне вирішення конфліктів – на основі знань з педагогіки та психології. У змодельованих ситуаціях професійно-комунікативної взаємодії з англійської мови за професійним спрямуванням, студенти мають змогу підвищити рівень професійно-комунікативної готовності у світлі євроінтеграційних процесів. Визначено особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації: цілеспрямоване формування у студентів ВМНЗ комунікативних умінь і навичок; спрямованість на формування у студентів культури мовлення під час комунікативної взаємодії; спрямованість студентів на володіння нормами міжкультурної професійно-орієнтованої іншомовної комунікації; комунікативно-орієнтоване опанування іноземною мовою в професійно-значущих ситуаціях міжкультурної професійної комунікації; використання під час занять інноваційних форм і методів навчання.

Формування цілісності комунікативних знань і вмінь та готовності використовувати їх у процесі лікувальної практики базується на впровадженні

міждисциплінарної інтеграції в процес вивчення дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням», «Англійська мова», «Основи психології. Основи педагогіки», «Етичні проблеми в медицині». Результатом міждисциплінарної інтеграції є розвиток логічного мислення студентів при вирішенні ситуативних завдань, майстерне використання мовно-виражальних засобів, правильне застосування фахової української та іноземної термінології у комунікативних процесах, формування у них умінь аналізу, синтезу, конкретизації, узагальнення набутих професійно-комунікативних знань у поєднанні «мова-професія-особистість».

У **другому розділі** – *«Педагогічні умови та структурно-функціональна модель підготовки до професійної комунікації майбутніх лікарів на засадах міждисциплінарної інтеграції»* – розглянуто структуру готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації, обґрунтовано педагогічні умови й розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Визначено, що результатом міждисциплінарної інтеграції у підготовці майбутніх лікарів до професійної комунікації є готовність студентів ВМНЗ до зазначеної діяльності – особистісна якість, що відображає активно-дієвий, суб'єктивний стан особи, що виявляється у сформованості фахово-зорієнтованих комунікативних знань і вмінь, які застосовують у лікувальній сфері. Компонентами готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації визначено: мотиваційно-ціннісний (критерій – мотивація до опанування вмінь і навичок професійної комунікації та орієнтація на формування професійно-комунікативної компетентності), когнітивний (критерій – цілеспрямована знаннева підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації), діяльнісний (критерій – практична діяльність студентів, спрямована на формування вмінь і навичок професійної комунікації), особистісно-розвивальний (критерій – самовдосконалення професійної комунікації майбутніх лікарів). Готовність майбутніх лікарів до професійної комунікації визначено за чотирма рівнями: творчим (високим), конструктивним (середнім), репродуктивним (задовільним), адаптаційним (низьким) за допомогою сукупності показників.

З метою вдосконалення підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації визначено й упроваджено в навчальний процес ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» сукупність педагогічних умов. Під педагогічними умовами розглядаємо спеціально створені додаткові чинники, за допомогою яких здійснюється ефективна підготовка студентів ВМНЗ до професійної комунікації.

Реалізація першої педагогічної умови – *сприяння розвитку у майбутніх лікарів комунікативних умінь і навичок шляхом створення мотиваційно-комунікативного середовища* – спрямовувалась на формування мотиваційного компонента готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. Умовою передбачено формування позитивного ставлення майбутніх лікарів до професійно-комунікативної підготовки, наявність у них інтересу до комунікативної взаємодії як базової основи

професійної комунікації, переконання студентів у тому, що належний рівень професійної комунікації є складовою професійної діяльності майбутнього лікаря, прагнення студентів до вдосконалення рівня володіння професійною комунікацією. Для реалізації цієї педагогічної умови використовувались інтерактивні методи: професійно-ситуативні вправи, рольові ігри з метою створення мотиваційно-комунікативного середовища, в якому студенти мали змогу на основі використання на практиці комунікативних знань та вмінь, усвідомити потребу в удосконаленні власного рівня професійної комунікації.

Упровадження другої педагогічної умови – *вдосконалення комунікативної компетентності студентів у процесі набуття знань щодо професійної комунікації лікарів* – зосереджувалось на формуванні когнітивного компонента готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації. Реалізація умови спрямовувалась на забезпечення поглибленого опанування студентами професійно-комунікативних знань стосовно стратегій і тактик ефективної професійної комунікації, знань про особливості організації успішної комунікативної взаємодії, пояснення причин виникнення конфліктних ситуацій під час роботи лікаря та визначення способів їх вирішення, розкриття педагогічних функцій комунікації (в процесі вивчення дисципліни «*Основи психології. Основи педагогіки*»); про граматично-правильне медичне терміновживання та про мовні стереотипи медичної галузі (дисципліна «*Українська мова за професійним спрямуванням*»); про основну сучасну іншомовну фахову лексику та лексику дисциплін медичного циклу, основні граматичні явища, їх вживаність та відповідність щодо граматичних явищ рідної мови, передовий досвід та ефективні світові технології лікування (дисципліна «*Англійська мова*»); про норми етичної та деонтологічної поведінки під час комунікативної взаємодії у лікарській діяльності (дисципліна «*Етичні проблеми в медицині*»). На заняттях використовували такі методи: виконання низки комунікативних вправ із використанням професійних виразів, семінари-дискусії, інтерактивні форми і методи проведення занять на основі діалогічно-полілогічної взаємодії (навчальні тренінги, дидактичні ігри, диспути, дискусії тощо), повідомлень та інструкцій медичного характеру, тестів інтегрованого змісту, ситуативних завдань, що складають основу фахового спілкування лікаря.

Реалізація третьої педагогічної умови – *міждисциплінарна інтеграція теоретичної і практичної підготовки студентів до професійної комунікації* – передбачала формування діяльнісного компонента готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації та спрямовувалась на забезпечення взаємозв'язку отриманих студентами знань з дисциплін «*Українська мова за професійним спрямуванням*», «*Основи психології. Основи педагогіки*» у вирішенні професійно-мовленневих вправ, завдань з практичним використанням комунікативних умінь і навичок взаємодії іноземною мовою у процесі вивчення дисципліни «*Англійська мова*», змодельованих проблемних ситуацій з пацієнтами з використанням етики професійно-комунікативної взаємодії у процесі опанування дисципліни «*Етичні проблеми в медицині*», навчання на основі опанування позитивного досвіду (формування комунікативної

компетентності шляхом спостереження за роботою викладача-лікаря у його практичній лікувальній взаємодії з пацієнтами); взаємонавчання і творчий розвиток студентів (коучинг, наставництво).

У процесі міждисциплінарної інтеграції комунікативно-орієнтованих і фахових дисциплін та виробничої практики «Догляд за хворими» студенти використовували теоретичні професійно-комунікативні знання у роботі з реальними пацієнтами в палатах, амбулаторних установах, або у змодельованих професійно-комунікативних ситуаціях у більш контрольованих умовах навчальних занять. Для реалізації даної педагогічної умови застосовувався метод наставництва, що забезпечило професійно-комунікативну практику студентів у спілкуванні з пацієнтами.

Четверта педагогічна умова – *організація самоосвітньої діяльності студентів для підвищення рівня готовності до професійної комунікації* – спрямовувалася на формування особистісно-розвивального компонента підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. Реалізація цієї педагогічної умови передбачала активізацію самоосвітньої діяльності студентів щодо опанування професійно-комунікативних знань, умінь і навичок, їх заохочення до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, формування самостійності у засвоєнні навчального матеріалу. У плануванні самоосвітньої діяльності майбутніх лікарів, організовувалися міні-дослідження студентів щодо шляхів удосконалення комунікативного процесу у лікарській справі. Самостійна робота студентів спрямовувалась на вирішення інтегрованих, професійно-комунікативних завдань з розробленого навчально-методичного посібника «Професійна комунікація лікаря».

Для ефективної комплексної реалізації педагогічних умов розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції (рис. 1) з такими складовими, як мета, завдання, принципи, наукові підходи, форми, методи, компоненти, критерії, показники, рівні готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації і результат. Функціональність моделі зумовлена тим, що у ній відображено спрямованість реалізації педагогічних умов на формування означених компонентів готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації, взаємозв'язок рівнів готовності шляхом їх переходу від адаптаційного (низького) до репродуктивного (задовільного), конструктивного (середнього), творчого (високого). За умови сформованості у студентів адаптаційного та репродуктивного рівня, у структурно-функціональній моделі відображено можливість повернення майбутніх лікарів до завдань та реалізації визначених педагогічних умов.

У **третьому розділі** – *«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції»* – встановлено поетапність проведення експерименту та здійснено аналіз результатів проведеного експериментального дослідження.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції

Дослідно-експериментальне дослідження підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції проводилось у три етапи зі студентами чотирьох ВНЗ: ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» (ТДМУ), Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (ЛНМУ), ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (УНУ), Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова (ВНМУ).

На першому етапі – констатувальному (2013-2014 н.р.) проведено діагностику підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації; на другому етапі – формувальному (2014-2015 н.р.) – реалізовані педагогічні умови та модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції; третій етап (2015-2016 н.р.) – аналітичний, призначався для аналізу отриманих результатів. Використано методи математичної статистики для доведення достовірності експериментальних даних.

На основі аналізу результатів констатувального етапу експерименту, використовуючи результати анкетування, тестування, контрольних зрізів знань з дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням», «Основи психології. Основи педагогіки», «Англійська мова», опитування студентів стосовно їхньої самоосвітньої діяльності в напрямі підготовки до професійної комунікації встановлено, що творчий (високий) рівень готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації властивий 8,04 % студентів, конструктивний (середній) – 41,31 %; репродуктивний (задовільний) – 49,16 %; адаптаційний (низький) – 1,49 % майбутніх лікарів. З'ясовано, що найбільшими комунікативними труднощами для майбутніх лікарів є: недостатній словниковий запас, нерозуміння з боку співрозмовника, складність знаходження спільної теми для професійно-комунікативної взаємодії та дотримання комунікативних правил і норм. Встановлено, що студенти визнають і усвідомлюють дефіцит теоретичних знань, практичних умінь і навичок стосовно професійної комунікації, використання норм, правил і принципів спілкування на особистісному та професійному рівні, мають слабо розвинутий власний комунікативний потенціал.

Формувальний етап експерименту мав на меті дослідну перевірку ефективності окреслених педагогічних умов підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції у межах запропонованої структурно-функціональної моделі.

Здійснено цілеспрямоване розширення професійно-комунікативного змісту дисциплін, які мають комунікативну спрямованість: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Англійська мова», «Основи психології. Основи педагогіки», «Етичні проблеми в медицині». Створено й апробовано авторський навчально-методичний посібник «Професійна комунікація лікаря», що охоплює комплекс варіативних, професійно-комунікативних, міждисциплінарних завдань для поєднання комунікативно-орієнтованих дисциплін і фахової підготовки майбутніх лікарів.

Відображення результативності підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції, які навчалися за традиційною та експериментальною методикою, відбувалося за допомогою визначення і порівняння цифрових показників сформованості кожного компонента та загалом готовності студентів до професійної комунікації. Узагальнені результати підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції на етапах вхідного та підсумкового контролю подано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Узагальнені результати підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції на етапах вхідного та підсумкового контролю

Групи і к-сть студ.	Етап контролю	Рівні готовності								СП
		Високий		Середній		Задовільний		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ-129 ст.	ВК	8	6,20	47	36,44	62	48,06	12	9,30	3,4
	ПК	10	7,75	53	41,09	64	49,61	2	1,55	3,6
ЕГ-130 ст.	ВК	8	6,16	46	35,66	64	49,61	12	9,23	3,4
	ПК	30	23,08	44	33,84	56	43,08	0	0	3,8

Аналіз узагальнених результатів засвідчив, що позитивні зміни відбувались за кожним рівнем в обох категоріях груп, однак більшою мірою вони проявилися в ЕГ: за показниками *творчого (високого)* рівня, зростання кількості студентів у КГ відбулося на 1,55 %, а в ЕГ – на 16,92 %, що значно більше від КГ (на 15,37 %); за показниками *конструктивного (середнього)* рівня виявилось зростання кількості студентів у КГ від 36,44 % до 41,09 %, а у ЕГ – зменшення від 35,66 % до 33,84 % (на 1,84 %) за рахунок значного збільшення студентів з високим рівнем; за показниками *репродуктивного (задовільного)* рівня кількість студентів у КГ зросла на 1,55 %, а в ЕГ зменшилась на 6,53 %; за показниками *адаптаційного (низького)* рівня кількість студентів в КГ – знизилася на 7,75 %, а в ЕГ – до 0; за показниками середнього балу у студентів КГ спостерігалось зростання від 3,4 до 3,6 балів (на 0,2), а в ЕГ – від 3,4 до 3,8 балів (на 0,4 балів), що на 0,2 балів більше, ніж у КГ.

Достовірність і вірогідність отриманих результатів перевірено й підтверджено за допомогою методів математичної статистики, шляхом визначення і порівняння F-критерію Фішера в контрольних та експериментальних групах.

Результати проведеного експериментального дослідження вказують на те, що результативність підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції залежить від комплексного впровадження в навчальний процес сукупності педагогічних умов, структурно-функціональної моделі та авторської методики навчання. Динаміка підвищення

рівня готовності студентів до професійної комунікації вказує на доцільність застосування міждисциплінарно-інтегративного підходу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні представлено узагальнення теоретичних і практичних досліджень та запропоновано нові підходи у підготовці майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. Результати проведеного дослідження дали підстави зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу наукової літератури визначено і з'ясовано теоретичні основи підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації. Проведений дефінітивний аналіз ключових понять, які використано в дисертаційному дослідженні, дозволив конкретизувати сутність основних категорій поняттєво-термінологічного апарату: «комунікація», «спілкування», «професійна комунікація», «комунікативна компетентність». Конкретизовано особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції: цілеспрямоване формування комунікативних умінь і навичок; спрямованість на формування у студентів культури мовлення під час комунікативної взаємодії; спрямованість студентів на володіння нормами міжкультурної професійно-орієнтованої іншомовної комунікації; комунікативно-орієнтоване володіння іноземною мовою в професійно-значущих ситуаціях міжкультурної професійної комунікації; використання під час занять інноваційних форм і методів навчання. Підготовку майбутніх лікарів до професійної комунікації розглянуто як процес набуття студентами професійно-комунікативних знань, формування вмінь і навичок професійної комунікації під час засвоєння комунікативно-орієнтованих та фахових дисциплін на засадах міждисциплінарної інтеграції.

2. Визначено структуру готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації та уточнено сутність і зміст компонентів підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції та їх критеріїв: мотиваційно-ціннісний (критерій – мотивація до опанування вмінь і навичок професійної комунікації та орієнтація на формування професійно-комунікативної компетентності), когнітивний (критерій – цілеспрямована знаннева підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації), діяльнісний (критерій – практична діяльність студентів, спрямована на формування вмінь і навичок професійної комунікації), особистісно-розвивальний (критерій – самовдосконалення професійної комунікації майбутніх лікарів). Уточнено чотири рівні готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації: творчий (високий), конструктивний (середній), репродуктивний (задовільний), адаптаційний (низький), які відповідають визначеним показникам.

3. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. До таких педагогічних умов віднесено: сприяння розвитку у майбутніх лікарів комунікативних умінь і навичок шляхом створення мотиваційного середовища; вдосконалення комунікативної

компетентності студентів у процесі набуття знань щодо професійної комунікації лікарів; міждисциплінарна інтеграція теоретичної і практичної підготовки студентів до професійної комунікації; організація самоосвітньої діяльності студентів для підвищення рівня готовності до професійної комунікації. Реалізацію кожної визначеної педагогічної умови спрямовано на формування певного компонента підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації, а їх комплексна реалізація забезпечила досягнення кращих результатів в експериментальних групах. Взаємозв'язок і взаємозалежність мети, завдань, наукових підходів, принципів, методів, форм, педагогічних умов, компонентів, критеріїв, показників, рівнів готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації відображено у розробленій структурно-функціональній моделі.

4. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції проводилась упродовж констатувального, формувального, аналітичного етапів дослідження. Для діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації, проаналізовано результати анкетування, тестування, спостереження за роботою студентів на практичних заняттях з дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням», «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Основи психології. Основи педагогіки», «Етичні проблеми в медицині» та під час лікувальної практики. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту засвідчив недостатню сформованість кожного компоненту готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації, що потребує вдосконалення професійно-комунікативної підготовки студентів. У результаті проведення формувального етапу експерименту виявлено, що в експериментальних групах досягнуто кращі результати сформованості готовності студентів до професійної комунікації (зростання за показниками середнього балу від 3,4 до 3,8 – на 0,4 балів), ніж у студентів контрольних груп (зростання середнього балу від 3,4 до 3,6 – на 0,2 балів). Використання методів математичної статистики й обчислення F-критерію Фішера довело ефективність реалізації визначених педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранність проблеми професійно-комунікативної підготовки майбутніх лікарів. Подальші наукові дослідження вбачаємо у продовженні вдосконалення практичної підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації та апробації інноваційних методик на основі міждисциплінарно-інтегративного підходу в процесі вивчення фахових дисциплін та лікувальної практики протягом усього навчання у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дослідження

1. Гуменна І. Р. Комунікативна компетентність як одна із складових професійної культури майбутніх лікарів / І. Р. Гуменна // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 29. – С. 42–45.

2. Гуменна І. Р. Професійна комунікація в підготовці майбутніх лікарів / І. Р. Гуменна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 41, Ч. 6. – С. 143–148.

3. Гуменна І. Р. Підготовка майбутніх лікарів як педагогічна проблема / І. Р. Гуменна // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – 2014. – Вип. 51. – С. 48–52.

4. Гуменна І. Р. Особливості підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації / І. Р. Гуменна // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – № 1(48). – С. 100–104.

5. Гуменна І. Р. Междисциплинарная интеграция в подготовке будущих врачей к профессиональной коммуникации / І. Р. Гуменна // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (Warszawa, Polska). – 2015. – № 2, część 1. – С. 17–21.

6. Гуменна І. Р. Педагогічні умови та модель підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації / І. Р. Гуменна // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького університету. – 2016. – Додаток 1 до Вип. 36, Том VIII (68). – С. 61–70.

7. Гуменна І. Р. Структура готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації / І. Р. Гуменна // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – 2016. – Вип. 1(38). – С. 101–105.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Гуменна І. Р. Структура іншомовної комунікативної компетентності майбутнього лікаря / І. Р. Гуменна // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Теоретичні і практичні наукові інновації». – Краків, 2013. – С. 127–129.

9. Гуменна І. Р. Професійно орієнтоване навчання іноземних мов студентів вищих медичних навчальних закладів / І. Р. Гуменна // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми педагогіки та психології» (Львів, 17-18 травня 2013 р.). – Львів, 2013. – С. 44–46.

10. Гуменна І. Р. Актуальність підготовки майбутніх лікарів до професійного спілкування / І. Р. Гуменна // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka conference «Nastoleni moderni vedy – 2013». – Dil 26. Pedagogikara. – Praha : Publishing House «Education and Science», 2013. – С. 27–29.

11. Гуменна І. Р. Педагогічне спілкування як фактор формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки / І. Р. Гуменна // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.

«Культура педагога в контексті освітніх парадигм» (28 лютого – 1 березня 2013р.). – Ужгород : Вид-цтво ПП «Інватор». – С. 30–33.

12. Гуменна І. Р. Формування професійного мовлення майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах / І. Р. Гуменна // Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна теорія і практика в контексті інтеграційних процесів» (Тернопіль, 25-26 квітня 2014 р.) – Тернопіль, ТНЕУ. – 2014. – С. 77–79.

13. Олексій К. Б. Формування професіоналізму фахівця зі знанням іноземної мови в системі медичної освіти / К. Б. Олексій, М. В. Томахів., **І. Р. Гуменна** // Матеріали регіональної наук.-метод. конф. «Освіта та медицина в добу глобалізації: вітчизняний та зарубіжний контекст» (6-7 листопада 2014 р.) – Тернопіль : ТДМУ, 2014. – С. 76–78.

14. Томахів М. В. Використання відео на заняттях з англійської мови у Вищих медичних навчальних закладах / М. В. Томахів, І. Р. Гуменна // Матеріали регіональної наук.-метод. конф. «Освіта та медицина в добу глобалізації: вітчизняний та зарубіжний контекст» (6-7 листопада 2014 р.) – Тернопіль : ТДМУ, 2014. – С. 111–113.

15. Гуменна І. Р. Міждисциплінарний характер підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації / І. Р. Гуменна // Український психолого-педагогічний науковий збірник. – 2015. – № 5. – С. 33–37.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації*

16. Гуменна І. Р. Професійна комунікація лікаря / І. Р. Гуменна // Тернопіль: Вектор, 2014.– 54с.

АНОТАЦІЯ

Гуменна І. Р. «Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний університет водного господарства та природокористування – Рівне, 2016.

У дисертації досліджено проблеми підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції як складової їх фахової підготовки. У роботі уточнено суть і структуру компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-розвивальний), критеріїв, показників, рівнів готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов (сприяння розвитку у майбутніх лікарів комунікативних умінь і навичок шляхом створення мотиваційно-комунікативного середовища; вдосконалення комунікативної компетентності студентів у процесі набуття знань щодо професійної комунікації лікарів; міждисциплінарна інтеграція теоретичної і практичної підготовки студентів до професійної комунікації; організація самоосвітньої діяльності студентів для підвищення рівня готовності до

професійної комунікації) та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції. Достовірність результатів експериментального дослідження перевірено за допомогою використання методів математичної статистики, шляхом визначення F-критерію Фішера.

Ключові слова: майбутні лікарі, комунікація, спілкування, професійна комунікація лікаря, професійно-комунікативна підготовка, педагогічні умови, структурно-функціональна модель, міждисциплінарна інтеграція, міждисциплінарно-інтегративний підхід.

АННОТАЦІЯ

Гуменна І. Р. «Подготовка будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный университет водного хозяйства и природопользования. – Ровно, 2016.

Диссертация посвящена проблеме подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции как составляющей профессиональной подготовки студентов в высших медицинских учебных заведениях.

В первой главе – *«Теоретические основы подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации»* – на основе анализа научной, философской, филологической, психолого-педагогической, медицинской литературы рассмотрены теоретические аспекты подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации как актуальные проблемы теории и практики высшего медицинского образования; конкретизирована сущность основных понятий исследования; определены особенности междисциплинарного характера подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации как составляющей их профессиональной подготовки.

Использование междисциплинарной интеграции в подготовке будущих врачей к профессиональной коммуникации ориентирует студентов на применение языково-выразительных средств профессиональной украинской и иностранной терминологии в коммуникативных процессах для формирования у них умений анализа, синтеза, конкретизации, обобщения полученных профессионально-коммуникативных знаний.

Во второй главе – **«Педагогические условия и структурно-функциональная модель подготовки к профессиональной коммуникации будущих врачей на основе междисциплинарной интеграции»** – рассмотрена структура готовности будущих врачей к профессиональной коммуникации, обоснованы педагогические условия и разработана структурно-функциональная модель подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции. В работе уточнено суть и структуру компонентов (мотивационно-ценностный, когнитивный, деятельностный,

лично-развивающий), критериев, показателей, уровней готовности будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции.

Установлено, что оптимальной средой для профессионально-коммуникативной подготовки студентов является реализация педагогических условий: содействие развитию у будущих врачей коммуникативных умений и навыков путем создания мотивационно-коммуникативной среды; совершенствование коммуникативной компетентности студентов в процессе приобретения знаний о профессиональной коммуникации врачей; междисциплинарная интеграция теоретической и практической коммуникативной подготовки; организация самообразовательной деятельности студентов для повышения уровня готовности к профессиональной коммуникации.

Для эффективной реализации педагогических условий разработана структурно-функциональная модель подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции с такими составляющими: цель, задачи, принципы, научные подходы, формы, методы, компоненты, критерии, показатели, уровни готовности будущих врачей к профессиональной коммуникации.

В процессе исследования установлено положительное влияние комплексной реализации педагогических условий на формирование структурных компонентов готовности будущих врачей к профессиональной коммуникации.

В третьей главе – *«Опытно-экспериментальная проверка эффективности подготовки будущих врачей к профессиональной коммуникации на основе междисциплинарной интеграции»* – представлены результаты диагностики готовности будущих врачей к профессиональной коммуникации; отражено методiku организации констатирующего и формирующего этапов экспериментального исследования, осуществлен анализ и представлена интерпретация результатов эксперимента. Достоверность последних проверено с помощью использования методов математической статистики путем определения Ф-критерия Фишера.

Ключевые слова: будущие врачи, коммуникация, общение, профессиональная коммуникация врача, профессионально-коммуникативная подготовка, педагогические условия, структурно-функциональная модель, междисциплинарная интеграция, междисциплинарно-интегративный подход.

SUMMARY

Humenna I. R. The training of future doctors to professional communication based on interdisciplinary integration. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Sciences, Specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – National University of Water Management and Nature Use. – Rivne, 2016.

In the thesis the problems of training future doctors to professional communication based on interdisciplinary integration as part of their training are

investigated. In the work the components essence and structure (value-motivational, cognitive, activity, person-Training), criteria, indicators, levels of future doctors to professional communication based on the principles of interdisciplinary integration are qualified. Effectiveness of pedagogical conditions (promotion of future doctors' communication know-how by creating a motivational and communication environment; enhancement of the communicative competence of students in the process of acquiring knowledge of medical professional communication; interdisciplinary integration of theoretical and practical training of students to professional communication; organization of students self-education for increasing the level of readiness to professional communication) and structural and functional model of training future doctors to professional communication on the principles of interdisciplinary integration are theory-based and experimentally-verified. Study validity of investigational study is controlled by dint of usage of mathematical statistics, by value of F-Fisher criterion.

Key words: future doctors, communication, verbal communication, doctor professional communication, professional communication training, pedagogical conditions, structural and functional model, interdisciplinary integration, interdisciplinary integrative approach.